

Інформаційна складова управлінської діяльності керівника закладу загальної середньої освіти

У статті розглядається поняття інформаційної складової (компетентності) управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу в аспекті моделювання розвивально-виховного, навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу.

Ключові слова: *інформаційна компетентність, моделювання, діагностично-аналітичний комп'ютерний комплекс, директор ЗНЗ, навчально-виховний процес ЗНЗ.*

Постановка проблеми. Вирішення проблеми ефективності управління безпосередньо пов'язане з результативністю педагогічної діяльності, наявністю чи відсутністю позитивного іміджу закладу освіти. Сьогодні кардинальних змін зазнає саме поняття управління, зміст якого – регулювання інформаційних потоків і комунікаційних процесів, делегування повноважень і спільне вирішення ключових питань навчально-виховного процесу, акцент на компетентності і моральному авторитеті. Ще наприкінці 70-х років минулого століття М. Г. Захаров у своїй праці «Организация труда директора школы» зазначав, що управління навчальним закладом характеризується трьома чинниками, а саме: вмінням адміністрації отримати чітку та об'єктивну інформацію щодо важливих показників навчально-виховного процесу, оцінкою актуальності та цінності інформації та прийняттям рішення, а також професійним рівнем кваліфікації педагогічного колективу» [3].

На думку В. М. Співаковського, ми живемо не просто в епоху тотальної інформатизації, а у ф'южн-епоху, де «на висоті положення опиняються ті, що вміють вихоплювати потрібну інформацію та одразу її застосовувати» [9]. Сталість та прогнозованість функціонування освітнього закладу передбачає створення та керований супровід функціонально-інформаційного середовища закладу. Є. М. Хриков в інформатизації навчального закладу виділяє сукупність взаємопов'язаних процесів — інформатизацію навчально-виховного процесу, інформатизацію управління навчальним закладом та управління інформатизацією. А успішний процес інформатизації навчального

закладу залежить від керівництва та координації даного процесу [9, с.18]. На думку Г. В. Єльнікової та ін., діагностика та розвиток інформаційної складової (компетентності) управлінської діяльності директора ЗНЗ може бути здійснена на основі компетентнісного підходу з використанням принципів моделювання [1, 3].

Аналіз досліджень та публікацій. Проблемам роботи з управлінською інформацією присвячені праці Ю. К. Бабанського, В. І. Бондаря, Л. І. Даниленко та ін. Моделювання педагогічних процесів та систем розглядали С. І. Архангельський, І. В. Блауберг, В. М. Глушков, А. Н. Дахін. Місце та роль педагогічної діяльності у навчально-виховному процесі освітнього закладу вивчала у своєму експериментальному дослідженні О. І. Виговська, А. Бакурадзе, С. О. Сисоєва, О. Мармаза та ін. Вони окреслили місце, цілі та призначення керівника освітнього закладу у цілісному навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. Для структурування доступу керівника ЗНЗ до нормативних документів, даних працівників та учнів розроблено програмно-інформаційне забезпечення, наприклад аналітично-пошукова система «Дидакт», інфомаційно-виробнича система (ІВС) «Освіта». Розв'язанню задач інформаційного менеджменту сучасного навчального закладу призначені програмні комплекси «UNIS School» та «Net Школа Україна». Створено та ліцензовано МОН діагностико-проектуючі комплекси «Універсал» та «Персонал» тощо.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є виділення принципів моделювання інформаційної складової (компетентності) управлінської діяльності директора у процесі моделювання навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Динаміка розвитку інформаційних взаємовідносин в сьогоденному суспільстві одним із завдань передбачає формування та розвиток інформаційної складової (компетентності) управлінської діяльності директорів загальноосвітніх навчальних закладів.

Важливим питанням дослідження проблематики означеної складової є вибір самого методу дослідження. Одним з найбільш ефективних методів дослідження є метод моделювання, оскільки він відкриває для педагогічної науки можливість математизації педагогічних процесів. Дослідник М. Вартофський відзначає, що: «з одного боку, модель – втілення ідеї, а з іншого – вона в динамічному аспекті є засобом реалізації ідеї» [1, с. 127].

На початку ХХІ ст. моделювання активно запроваджується у всіх галузях педагогічної науки. Об'єктом моделювання, у нашому випадку, є освітні процеси, керований навчально-виховний процес, на які розповсюджується теоретичне педагогічне моделювання з узагальненням досвіду освітньої практики.

Інформаційна компетентність є, на нашу думку, основною складовою управлінської діяльності директора загальноосвітнього навчального закладу, яка сприяє ефективному виконанню функцій керівника ЗНЗ. Весь

управлінський цикл потребує повної інформативності директора щодо навчально-виховного процесу у закладі, в перевагу якого ставиться особистий розвиток дитини; роботи педагогічного колективу навчального закладу як цілісної системи в плануванні й організації навчально-виховного процесу. Для підвищення ефективності даних процесів в рамках дослідно-експериментальної роботи на базі загальноосвітньої школи I-III ступенів № 36 ім. Я. Домбровського м. Житомира реалізується експеримент на тему «Соціально-педагогічне проектування розвивально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі» з використанням діагностично-аналітичного комп'ютерного комплексу «Персонал», розрахований на 2016-2021 роки (наказ МОН №228 від 04.03.2016 р.). Передбачено розроблення Концепції соціально-педагогічного проектування розвивально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі, вивчення рівня профпідготовки та особистісного розвитку педагогічних працівників, що вимагає, в першу чергу, високого рівня розвитку інформаційної компетентності директора експериментального навчального закладу.

До основних компонентів сучасного навчально-виховного процесу можна віднести: діагностику усіх учасників навчально-виховного процесу, системно-кореляційний аналіз та прогнозування розвитку особистості учнів, конструювання завдань навчального закладу та задач особистісного розвитку учнів, програмування предметно-орієнтованого навчально-виховного змісту, моделювання сюжетної лінії проектів з проблемно-цільовим змістом, проектно-модульне планування роботи навчального закладу з особистісноорієнтованим змістом, реалізацію особистісно-розвивального змісту у навчально-виховному процесі, комплексний моніторинг особистісного розвитку тощо [6, с. 21].

Основним поняттям методу моделювання є «модель» [5]. Це уявна або матеріально реалізована система, яка, відображаючи або відтворюючи об'єкт дослідження, здатна заміщати його так, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт [2].

При цьому необхідно, щоб модель відповідала низці вимог, що забезпечують її функціонування. Першою з таких вимог є інгерентність, тобто достатній ступінь узгодженості створюваної моделі з середовищем, щоб дана модель була узгоджена з тим середовищем, в якому їй належить функціонувати, як його природна складова частина. Друга вимога – простота моделі. Це пов'язано з процесом формалізації в моделюванні. Третя вимога до моделі – її адекватність, що означає можливість з її допомогою досягнути поставленої мети педагогічної діяльності у відповідності зі сформульованими цілями.

Ряд науковців, в тому числі В.С. Пікельна, відносять до методологічних принципів моделювання: системно-структурний підхід; прогнозування діяльності; урахування закономірностей процесу управління й усунення суперечностей.

В переліку теоретичних принципів виділено: розмежування цілей керівництва й мети управління; розподіл функцій управління; послідовність моделювання системи управління і подальшого моделювання її підсистем [8]. Специфічними особливостями моделювання як методу є цілісність вивчення процесу, тому можливо побачити не тільки елементи, але й зв'язки між ними; можливість вивчення процесу до його здійснення. При цьому стає можливим виявити негативні наслідки і ліквідувати або послабити їх до реального прояву.

Моделювання в педагогіці, на думку В.І. Михеєва, має декілька аспектів застосування:

- гносеологічний, у якому роль проміжного об'єкта у процесі пізнання педагогічного явища відіграє модель;
- загальнометодологічний, який дозволяє оцінювати зв'язки і відношення між характеристиками стану різних елементів навчально-виховного процесу на різних рівнях їх опису і вивчення;
- психологічний, який дає можливість описати різні сторони навчальної і педагогічної діяльності та виявити на цій основі психолого-педагогічні закономірності [7, с. 8].

Названі вище аспекти моделювання дозволяють формалізувати для вивчення, змістовної й технологічної інтерпретації та розробки механізмів керування (впливу) якісно різні «сторони» педагогічного явища (об'єкту чи процесу). У нашому дослідженні створення й апробація моделювання розвивально-виховного процесу дасть можливість розробити та провести теоретико-практичні дослідження з питань створення умов, в яких учні не тільки продуктивно і раціонально оволодіють знаннями, усвідомлять їх, а і набудуть необхідних навичок і вмінь застосовувати їх на практиці в життєвих ситуаціях, реалізують свій творчий потенціал тощо. В управлінні ЗНЗ важливо бачити не тільки основні частини, але й зв'язки та відносини, що виникають, складаються або руйнуються між цими частинами. Взаємодія середовища та навчального закладу може відбутись у двох випадках: навчальний заклад пристосовується до оточуючого середовища, перебудувавши процеси дії, у другому – підпорядковує середовище для досягнення цілей та реалізації планів.

Етапом, що передує безпосередній управлінській діяльності директора ЗНЗ у межах нашого експерименту є отримання достовірної інформації у результаті проведення діагностико-аналітичного дослідження з використанням спеціально розробленого комп'ютерного комплексу «Персонал – ψ» (версія 9.27). Даний комплекс розроблений на основі методик психологічного тестування і являє собою засіб обстеження, самодіагностики особистості, групи та колективу: методика А. А. Реана, тест визначення схильності вчителя до роботи з обдарованими дітьми, тест «психологічна компетентність», методика оцінки рівня інноваційного потенціалу педагогічного колективу тощо.

Висновки та перспективи. Метод моделювання є одним із

найефективніших методів дослідження інформаційної складової (компетентності) управлінської діяльності директора ЗНЗ, оскільки дозволяє об'єднати емпіричне і теоретичне в педагогічному дослідженні, допомагає відтворити цілісність досліджуваного об'єкта, його структуру, функціонування. Модель є прогнозом і засобом реалізації авторської ідеї досягнення цілей і завдань програми дослідження.

Перспективи дослідження в тому, що розвивально-виховний підхід до навчально-виховного процесу ЗНЗ дасть можливість сформувати та реалізувати умови, у яких учні не тільки здобудуть теоретичні знання, а й напрацюють необхідні навички та уміння застосовувати їх в практичному житті, реалізують свій творчий потенціал.

Література

1. Вартофский М. Модели. Репрезентация и научное понимание. – М.: Прогресс, 1988. – 508 с.
2. Дахин А. Н. Моделирование в педагогике: попытка осмысления / А. Н. Дахин // Научный журнал «Иде и идеалы» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ideaidealy.ru/wp-content/uploads/2011/06/Дахин_№13_т_2_2010.pdf
3. Єльнікова Г.В. Атестація керівників: проблеми і шляхи їх розв'язання / Галина Єльнікова // Управління освітою. — 2003. — №21. — С. 12–13.
4. Захаров М.Г. Организация труда директора школы [Текст] : научное издание / М.Г. Захаров. – М. : Просвещение, 1971. – 176 с. : ил. – (Б-ка директора школы).
5. Козырева О.А. Методология моделирования профессиональной компетентности педагога / О.А. Козырева // – Минск : Изд-во МИУ, 2008. – С. 51–53.
6. Киричук В. О. Проектування навчально-виховного комплексу в комп'ютерному комплексі «Універсал-3»: навч. – метод. посіб. / В. О. Киричук. – К.: Інфосистем, 2011. – 241 с. – Бібліогр.: 242 с. П'яте видання, доповнене.
7. Михеев В. И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике [текст]: – 3-е изд., стереотип / В. И. Михеев. – М.: КомКнига, 2006. – 200 с.
8. Пікельна В.С. Управління школою: [у 2 ч.] / В.С. Пікельна. – Х. : Вид. гр. „Основа”, 2004. – Ч. 1.– 112 с– (Б-ка ж. «Управління школою»; вип. 6 (18)).
9. Спиваковский В.М. Образовательный взрыв / В.М.Спиваковский. – Киев: ЧФ «МУВЦ «Гранд-Экспо», 2011. – 436с.: ил.